

VERKSAMHETSBERÄTTELSE
CENTRUM FÖR ARBETARHISTORIA
I
LANDSKRONA
ÅR 2009

Centrum för Arbetarhistoria (CfA)

Verksamhetsberättelse för 2009

Styrelsen inom Centrum för Arbetarhistoria får härmed avge följande verksamhetsberättelse för år 2009.

Styrelsen

Ordförande	Gösta Nilsson	L-krona Arb.kommun/Handelsanst.Förbund
Vice ordförande	Sven Englesson	Folkets Hus och Parker Södra regionen
Kassör	Claes Bloch	LO-distriktet i Skåne
Ledamot	Reino Persson	ABF Skåne
Ledamot	Ingvar Andersson	Byggnadsarbetareförbundet
Ledamot	Marianne Malmqvist	Vänsterpartiet
Ledamot	Lars Berggren	Arbetshistoriska seminariet
Ledamot	Peter Lenander	IF Metall
Ledamot	Håkan Hermansson	LO-distriktet Skåne
Suppleant	Lars Olsson	Arbetshistoriska seminariet
Suppleant	Stefan Pettersson	Socialdemokratiska partidistriktet i Skåne
Adjungerad	Esbjörn Ekman	Arbetarrörelsens Arkiv
Adjungerad	Magnus Olofsson	Arbetarrörelsens Arkiv/LU (08-08-01-090630)
Adjungerad	Hans Wallengren	LU

Arbetsutskott

Gösta Nilsson
Claes Bloch
Sven Englesson (v ordf)
Lars Berggren
Esbjörn Ekman (adj)

Revisorer

Sture Nilsson, Soc.dem partidistriktet
Magnus Jeppsson, IF Metall

Revisorsuppleanter

Roland Andersson, IF Metall
Camilla Andersson Hult, IF Metall

Valberedning

Anders Magnhagen, LO-distriktet i Skåne, sammankallande
Håkan Andersson, Verdandi
Camilla Andersson Hult, IF Metall

Personal

Professor Lars Berggren	Lunds universitet
Föreståndare Hans Wallengren	Lunds universitet
Administratör Margareta Wehlou	Centrum för Arbetarhistoria

Lars Berggren och Hans Wallengren är placerade på halvtid vid Centrum för Arbetarhistoria. Övrig tid används till forskning.

Medlemsorganisationer

Medlemsorganisationer enligt förteckning, **bilaga 1**, sid 7-8.

Sammanträden

Styrelsen har hållit 6 protokollförda sammanträden. Arbetsutskottet har hållit 9 protokollförda sammanträden och därutöver har det förekommit ett antal presidieöverläggningar.

Årsmötet

Årsmötet hölls den 23 april i Sal 1, Eriksgatan 66, Landskrona. 24 representanter från medlemsorganisationerna var närvarande. Före årsmötet hölls, i samarbete med Arbetshistoriska seminariet, ett föredrag i musikens tecken där **Bo-Anders Dahlskog**, expert på svensk vistradition och **Lars "Linkan" Lindkvist**, folklivsexpert, föreläste om den skånska arbetarklassens vistradition kring 1900 och presenterade sitt skivprojekt om Malmövisor: **"Tjo va 'de viftar"**, som även var föredragets titel.

Detta blev också ett kort inslag på årsmötet, som i övrigt behandlade stadgeenliga ärende.

Kursverksamhet och forskning

Akademiska kurser

En akademisk kurs har genomförts under året, nämligen den nyutvecklade kursen *Arbete – tvång eller frihet?* (7,5 hp), som gavs som kvällskurs under höstterminen. Övriga kurser som erbjudits: *Historia, socialhistoria – arbetarklassen och arbetarrörelsen i Sverige* (15 hp) (vårtermin och hösttermin), *Svenskhet, främlingar och mångkultur i det moderna Sverige* (15 hp) samt temakursen i arbetarhistoria på kandidatnivå, har inte kunnat ges på grund av för få anmälningar. Flera studenter på kandidatnivå har dock fått uppsatshandledning på CfA och i något fall även använt arkivmaterial från Arbetarrörelsens Arkiv i Landskrona.

Forskningsprojekt

Arbetet med det av Vetenskapsrådet finansierade projektet *Främlingsfientlighet och arbetarrörelse – arbetarrörelsens förändrade inställning och framväxten av främlingsfientliga strömningar i Landskrona 1945 – 2005*, har under året utvecklats positivt. Det har nu kommit så långt att vissa preliminära delresultat uppnåtts, vilka tillsammans med projektets ramar och utgångspunkter kunde presenteras av forskargruppen på ett seminarium vid Malmö högskola i december. Knutna till projektet är Lars Berggren, Hans Wallengren och Victor Lundberg.

Forskarkonferens

Den 28-29 maj hölls den tredje arbetshistoriska forskarkonferensen vid CfA. Temat var *Konflikt och samförstånd*. En kommitté bestående av Hans Wallengren, Magnus Olofsson och Lars Berggren var ansvariga för planering och genomförande av konferensen, vilken samlade

ca 45 deltagare från universitet och högskolor runt om i Sverige. Vid de olika sessionerna gjordes muntliga presentationer, merparten kompletterade med skriftliga bidrag som i förväg kunnat hämtas ner från konferensens hemsida. Utvärderingen visade att deltagarna upplevde både arrangemang och innehåll som mycket positivt. Till detta bidrog också den utsökta supé på Teaterrestaurangen, till vilken Landskrona kommun inbjudit samtliga deltagare under konferensens första kväll.

Professor och Vetenskapligt råd

Den 1 september tillträdde historikern Lars Berggren vid Lunds universitet, som professor med delar av tjänsten förlagd till CfA. Tjänsten löper på sex år och samfinansieras av CfA och Lunds universitet. Universitetet har också tillsatt ett Vetenskapligt råd med uppgift att på olika sätt stödja forskningen vid CfA. Rådet består av; Lars Olsson, professor i historia vid Växjö universitet, Mats Greiff, professor i historia vid Malmö högskola, Lars Edgren, docent i historia vid historiska institutionen, Lunds universitet, Ulrika Holgersson, fil dr i historia vid Lunds universitet samt Silke Neunsinger, docent i historia och forskningsansvarig vid Arbetarrörelsens Arkiv och Bibliotek i Stockholm. Professor Lars Olsson har utsetts till ordförande för rådet.

Forskningscirklar

Under året har arbetet med att starta forskningscirklar kommit in i ett mera intensivt skede. Representanter för CfA har deltagit på flera möten och berättat om forskningscirklar i olika sammanhang, bland annat på Runöskolan, Åkersberga.

Ett PM som lägger fast metoderna för samarbete gällande cirkelverksamhet mellan ABF och CfA arbetades gemensamt fram under våren. Samarbetet bygger på att CfA blir en kunskaps- och kontaktresurs för ABF och övriga medlemsorganisationer samt att ”ABF-organisationen tar initiativ och organiserar forskningscirklar tillsammans med medlemsorganisationerna och svarar för cirkelledarutbildningen samt för administrationen.”

Vidare har initiativ till startande av forskningscirklar tagits från olika medlemsorganisationer under hösten. I november deltog vi på en sammandragning vid Frostavallen, Höör, tillsammans med PROs studieorganisatörer. Efter mötet har olika cirkelprojekt planerats. CfA har också besökt ett större cirkelprojekt i det småländska glasriket, *Kris i repris*. Diskussioner om hur vi kan stödja denna verksamhet pågår. Lars Olsson, som är suppleant i CfAs styrelse och ordförande i det vetenskapliga rådet, ingår i referensgruppen.

På gång är också en forskningscirkel bestående av tidigare ABF-funktionärer vilka med anledning av Skånedistriktets 90-årsjubileum vill gräva i distriktsorganisationens historia samt i cirklar i Malmö, Helsingborg och Kristianstad, med uppgift att inventera arbetarrörelsens konstinnehav. Det senare initiativet utgör en del i ett större, samnordiskt vetenskapligt projekt om arbetarkonst som tillsammans med bl a ABF och Arbetarrörelsens Arkiv och Bibliotek (ARAB), startades upp under 2008. Under februari 2010 kommer projektet att förläggas en nordisk konferens om arbetarkonst till CfA.

Förutom dessa aktiviteter och initiativ driver CfA sedan drygt två år tillbaka även ett ”eget” cirkelprojekt tillsammans med ABF och Skromberga Akademi i Ekeby-Skromberga, beläget i det nordvästskånska gruvdistriktet. Här arbetar vi på flera fronter. Forskningscirkeln, som handlar om att vara ung i Ekeby-Skromberga på 1950-talet fungerar som navet i verksamheten, men vi har även tillsammans med bl a läns museet och Skromberga Akademi

engagerat oss i arbetet med att bevara de kulturhistoriskt värdefulla industrimiljöerna samtidigt som vi under de två senaste åren förlagt delar av arbetshistoriska seminariets program till Ekeby.

Bokutgivning

Hösten 2009 publicerades den tredje volymen i skriftserien *Skrifter från Centrum för Arbetarhistoria*. Det är en antologi baserad på de texter som presenterades på CfAs andra forskarkonferens som hölls i maj 2007. Femton forskare har bidragit med artiklar till boken vars titel är *Arbetarhistoria idag: Rapport från arbetarhistorikermötet i Landskrona i maj 2007*. Redaktör har Magnus Olofsson varit och i redaktionskommittén har dessutom ingått Lars Berggren och Hans Wallengren. Publiceringen har bekostats av Lunds universitet.

Arbetshistoriska seminariet

Under 2009 arrangerades sammanlagt 11 arbetshistoriska seminarier; 2 tillsammans med ABF i ABFs nya lokaler i centrala Malmö, 3 tillsammans med ABF och stödföreningen Per-Albins födelsehem på Per-Albins födelsehem i Malmö, 2 på CfA i Landskrona, 2 på Ekeby skola, 1 tillsammans med ABF på Kävlinge bibliotek och 1 på Statarmuseet i Torup.

Fullständig förteckning se bilaga 2, sid 9.

Marknadsföring

En ny hemsida sattes i januari 2009 och har fram till årsskiftet haft ca 1000 besökare. Under verksamhetsåret har vi fortsatt vår kampanj för att informera organisationer om CfAs organisation och verksamhet. Samarbetet med medlemsorganisationerna har förstärkts och vi förväntar oss att nya organisationer kommer att ansöka om medlemskap under 2010.

Utställningsverksamhet

Den utställning som producerades av scenografen och konstnären Berndt Franckie 2007 och som bestått av valda delar av tidigare utställningar på CfA, monterades ner i månadsskiftet september-oktober och ersattes av utställningen "Den glömda utvandringen". Denna visar utvandringen från Sydsverige till Danmark och Nordtyskland under slutet av 1800- och början av 1900-talet och har tidigare visats på Utvandrarernas Hus i Växjö och på Immigrantmuseet i Farum på Själland. Invigningen hölls i samband med Kulturnatten i Landskrona den 9 oktober och förrättades av professor Lars Olsson, Växjö universitet. I samband med invigningen, som drog ett 80-tal personer, föreläste utställningens producent, chefen för Emigrantmuseet i Växjö, fil dr Lars Hansson.

Ett planerat utställningsprojekt tillsammans med Landskrona Museum om *Folkhemmet* kunde inte genomföras eftersom finansiering inte gick att lösa. Tanken på att åstadkomma något tillsammans med Landskrona Museum lever dock vidare.

Under året har också framtiden för CfAs utställningsverksamhet diskuterats i arbetsutskott och styrelse beträffande inriktning och ambitioner. Som underlag för diskussionerna har ett omfattande och idérikt underlag arbetats fram av Barbro Franckie, chef på Statarmuseet i Torup. Efter ett antal sammanträden fastställdes nya riktlinjer för utveckling av utställningsverksamheten.

Utställningsverksamheten kommer att utvecklas tillsammans med medlemsorganisationerna och/eller arbetslivsmuseer, statliga och kommunala museum samt tillfälliga utställningar i egna lokaler (egenproducerade, samproducerade eller inlånade). Dessutom ska frågan om webbutställningar prövas. En arbetsgrupp ska tillsättas för att utveckla verksamheten enligt beslutade riktlinjer.

Arbetarrörelsens Arkiv i Landskrona

Besökare

Under 2009 registrerade föreningen Arbetarrörelsens Arkiv i Landskrona totalt 1504 besökare. Arkivets besöksiffror ligger alltså kvar på föregående års höga nivå, vilket visar att intresset från allmänhetens sida för arkivets utställningar och samlingar är fortsatt stort. Under året besöktes Arkivets hemsida, <http://www.arkivet-landskrona.se>, av 1017 personer.

Leveranser

Under 2009 tog arkivet emot 25 leveranser på 36,5 hyllmeter. Bland leveranserna märks material från flera lantarbetarföreningar skänkta av Statarmuseet i Torup (sex hyllmeter material), en stor del av den numera nedlagda Fabriks avdelning 29 i Skromberga bevarade material (sex hyllmeter material), IF Metalls fackklubb på Haldex (sju och en halv hyllmeter material) och SPF Västanvinden (sju hyllmeter material). Bland det övriga kan nämnas material från Föreningen Norden, Fredrika Bremerförbundet, Landskrona Roddklubb och Landskrona Boxningssällskap.

Aktiviteter

Den interna verksamheten har under det gångna året i vanlig ordning handlat om att gallra och förteckna inkommande arkivleveranser. På grund av de stora mängder material som inkom 2007 och 2008 så återstår ännu mycket arbete och fortsatt gallring och förteckning kommer att ha hög prioritet i Arkivets inre verksamhet även under 2010. Därtill har skanning av bilder oförtrutet fortsatt. Vid 2009 års utgång hade Arkivet 23 000 skannade foton och negativ i sin databas, varav 4 500 bilder ur Bertil Perssons fotodonation är nytillskott under 2009.

I vanlig ordning har Arkivet hållit öppet för allmänheten vid flera tillfällen. På Landskronadagen den 16 maj lockade föregående års stora utställning *Alla bygger vi båten* inte mindre än 65 besökare. På Kulturnatten den 9 oktober höll Arkivet öppet i samband med att Centrum för Arbetarhistoria invigde utställningen *Den glömda utvandringen*. Under kvällen räknades 151 besökare in. På Arkivens Dag den 14 november invigde Arkivet sin nyproducerade utställning *Föreningslivet i Landskrona*, som med foton, utdrag ur arkivalier, affischer, tidningsklipp och föremål inlånade från Landskrona Museum, berättar om Landskronas föreningsliv framväxt under 1800-talets andra hälft och fortsatta utveckling under 1900-talet. Totalt besökte 70 personer Arkivet på Arkivens Dag.

Samarbete

Arkivet har under 2009 fortsatt sitt samarbete med Centrum för Arbetarhistoria och Historiska institutionen vid Lunds universitet. Inte minst har Centrum för Arbetarhistorias och Arkivets gemensamma projekt "Skromberga-Ekebys industri- och kulturhistoria 1850-2008" samt det av Vetenskapsrådet finansierade projektet "Främlingsfientlighet och arbetarrörelse: Arbetarrörelsens förändrade ställning och framväxten av främlingsfientliga strömningar i

Landskrona 1945–2005” genererat en del forskning baserat på Arkivets samlingar. Arkivet har även haft fruktbara samarbeten med Historiska Föreningen i Landskrona samt Landskrona Museum under året.

Slutord

Verksamheten 2009 blev ett historiskt år för Centrum för Arbetarhistoria. Efter flera års kamp kunde vi äntligen presentera historikern Lars Berggren vid Lunds universitet, som professor vid Centrum för Arbetarhistoria i enlighet med avtalet med Lunds universitet från 2008. Vid samma tidpunkt informerade vi också om vilka ledamöter som skulle ingå i ett vetenskapligt råd vars uppgift är att på olika sätt stödja forskningen vid Centrum för Arbetarhistoria. Lars Olsson, professor vid Växjö universitet, har utsetts till ordförande för rådet.

Resan och kampen för att få tillsatt en professurtjänst med ansvar för forskning och utbildning inom arbetarhistoria vid Centrum för Arbetarhistoria har varit lång. Resan började i en forskningscirkel benämnd ”Statarnas liv på Säbyholms gård” år 1993. Gården Säbyholm är belägen i Landskrona Stad. År 1996 utsågs en projektgrupp för att pröva möjligheten att förverkliga tanken om ett Centrum för Arbetarhistoria. Under 1997 presenterade gruppen förslaget. En viktig uppgift skulle bland annat vara att arbeta för att Lunds universitet skulle tillsätta en professur med placering i Landskrona för att leda och utveckla den arbetshistoriska forskningen och utbildningen.

I september 1998 bildades föreningen Centrum för Arbetarhistoria. 38 organisationer blev medlemmar, däribland LO, Svenska Metallindustriarbetareförbundet, ABF-förbundet, ABF-distriktet i Skåne, LO-distriktet i Skåne, Skånes socialdemokratiska partidistrikt, Landskrona Arbetarekommun. Antalet medlemsorganisationer är idag 84. Vi har således haft en mycket positiv utveckling på medlemssidan.

Vi kan också notera en mycket positiv utveckling inom ett antal verksamhetsområden. Bland annat har flera forskningscirkelar startats, vilket framgår av verksamhetsberättelsen.

Vi vill från styrelsen framföra ett hjärtligt tack till alla, både organisationer och enskilda personer, som på olika sätt bidragit till nuvarande utveckling av Centrum för Arbetarhistoria.

Landskrona i mars 2010

Gösta Nilsson

Claes Bloch

Sven Englesson

Peter Lenander

Lars Berggren

Marianne Malmqvist

Ingvar Andersson

Reino Persson

Håkan Hermansson

Medlemsorganisationer

Följande organisationer är anslutna till Centrum för Arbetarhistoria.

LO och fackliga förbund

LO

Byggnadsarbetareförbundet

Elektrikerförbundet

Fastighetsanställdas Förbund

GS – Facket för Skogs-, Trä och Grafisk bransch

Handelsanställdas Förbund

IF Metall

Kommunalarbetareförbundet

Livsmedelsarbetareförbundet

Musikerförbundet

Pappersindustriarbetareförbundet

SEKO – Facket för Service och Kommunikation

Transportarbetareförbundet

LO-distriktet i Skåne

LO-sektionen i Nordvästra Skåne, Helsingborg

LO-sektionen i Mellanskåne

LO-sektionen i Sydvästra Skåne, Trelleborg

LO-sektionen i Nordöstra Skåne, Kristianstad

LO-sektionen i Sydöstra Skåne

LO-sektionen i Malmö

Fackliga avdelningar

Byggnads Syd, Helsingborg

Byggnads Södra Skåne, Malmö

Fastighets avd 5, Eslöv

GS Avd 1 Västra Skåne, Lund

Handels avd 1, Malmö

Handels avd 4, Kristianstad

Handels avd 6, Helsingborg

Hotell och Restaurang Facket avd 5 Skåne

IF Metall Mellersta Skåne, avd 50, Landskrona

IF Metall Norra Skåne, avd 48, Hässleholm

IF Metall Nordvästra Skåne, avd 49, Helsingborg

IF Metall Östra Skåne, avd 47, Kristianstad

IF Metall Östra Kronoberg, Växjö

IF Metall Malmö

Kommunal avd Skåne län, Lund

Livsmedel avd 2, Helsingborg

Pappers avd 21, Nymölla

GS Avd 2 Östra Skåne/Blekinge, Kristianstad

Transport avd 13, Kristianstad

Transport avd 14, Helsingborg

Politiska organisationer

Häljarp-Saxtorps S-förening
Höganäs Arbetarekommun
Innerstadens S-förening, Landskrona
Landskrona Arbetarekommun
SAP i Skåne
Socialdemokratiska Kvinnodistriktet i Skåne
Socialdemokraterna i Burlöv
Staffanstorps Arbetarekommun
Vänsterpartiet i Skåne
Vänsterpartiet i Helsingborg
Vänsterpartiet i Landskrona
Ängelholms Arbetarekommun

Folkbildningsorganisationer

ABF Arbetarnas Bildningsförbund
ABF Skåne
ABF Kronoberg
ABF Burlöv-Lundabygden
ABF Nordvästskåne
ABF Skåne Nordost, Hässleholm
ABF Hörby
ABF Malmö
ABF Mellanskåne
ABF Helsingborg
ABF Sydvästra Skåne
ABF Österlen
Albins Folkhögskola
Glokala Folkhögskolan, Folkbildningsföreningen
Kvarnby Folkhögskola
Malmö Folkhögskola

Övriga organisationer

AKS Arbetarnas Kulturhistoriska Sällskap
ARAB Arbetarrörelsens Arkiv och Bibliotek
Arbetarrörelsens Arkiv i Landskrona
Arbetarrörelsens Arkiv i Skåne
Arbetshistoriska seminariet
FHP Folkets Hus och Parker Södra regionen
Folkets Hus i Landskrona
Folksam i Helsingborg
PRO-distriktet i Skåne
PRO Fridhill i Landskrona
PRO Norra i Landskrona
Skånes Arkivförbund
Statarmuseet i Skåne
Verdandi Landskrona
Verdandi Skåne

Torsdag 5 februari, Per-Albins Födelsehem, Malmö

Emma Hilborn, doktorand vid Forskarskolan i Historia vid Historiska institutionen, Lunds universitet: **De förrådade kämparna: Gemenskap och identitetsskapande inom den ungsocialistiska rörelsen i Skåne 1903-1917.** 15 deltagare.

Torsdag 26 mars, Per-Albins Födelsehem, Malmö

Tobias Karlsson, fil dr i ekonomisk historia och verksam vid Ekonomisk-historiska institutionen, Lunds universitet: **När jobben hotas: Tobaksarbetarna, monopolet och maskinerna.** 10 deltagare

Onsdag 22 april, Kävlinge bibliotek, Kävlinge

Lars Hansson, fil dr i historia och verksamhetschef vid Utvandrarnas Hus i Växjö: **Slakt i takt: Erfarenheter av arbete i en forskningscirkel med slakteriarbetare kring slakteriindustrin och slakteriarbetets historia under första halvan av 1900-talet.** 22 deltagare

Onsdag 23 april, CFA, Landskrona

Bo-Anders Dahlskog, expert på svensk vistradition, och **Lars "Linkan" Lindkvist**, folklivsexpert, föreläser om den skånska arbetarklassens vistradition kring 1900 och sitt skivprojekt om Malmövisor: **Tjo va 'de viftar.** 23 deltagare

Onsdag 29 april, ABF, Malmö

Fredrik Ekelund, författare och Malmöskildrare: **Gösta Larsson: Den bortglömde arbetarförfattaren.** 19 deltagare

Torsdag 7 maj, Ekeby skola, Ekeby

Helene Stalin Åkesson, industriantikvarie på Regionmuseet Kristianstad/Landsantikvarien i Skåne: **Skromberga: Ett brukssamhälle med spännande historia, en nutid med många frågor och en framtid med stora möjligheter att utveckla kulturmiljön.** 50 deltagare

Fredag 15 maj, Statarmuseet i Torup

Henrik Svensson, fil dr i kulturgeografi: **Enskiftet och de utsattas geografi: Husmän, bönder och gods på den skånska landsbygden under 1800-talets första hälft.** 19 deltagare

Torsdag 24 september, ABF, Malmö

Ronny Ambjörnsson, professor emeritus i idéhistoria vid Umeå universitet: **Den skötsamme arbetaren – folkrörelsekultur i Norrland på 1920- och 1930-talet.** 27 deltagare

Fredag 9 oktober, CFA, Landskrona

Lars Hansson, fil dr i historia och chef för Emigrantinstitutet, Utvandrarnas Hus i Växjö: **Den glömda utvandringen till Danmark och Tyskland 1850-1914.** 20 deltagare

Torsdag 29 oktober, Ekeby Skola, Ekeby

Eva Blomberg, docent i historia och verksam vid Södertörns högskola: **Gruvarbete – en global industri 1600-1900.** 40 deltagare

Torsdag 26 november, Per-Albins Födelsehem, Malmö

Roger Johansson, docent i historia vid Malmö högskola: **Storstrejken 1909 – vad hände i Malmö?** 20 deltagare